

„Angyal múlték fölöttünk”

A címül választott görög-római eredetű szólásmondás értelmét Erasmus fejtette meg, magyar változatát pedig először a híres marosvásárhelyi professzor, Baranyai Decsi János vetette papírra 1598-ban. A műfaj jeles szakértője, O. Nagy Gábor magyarázata szerint „akkor szokták mondani, hogy *angyal szállt* vagy *repült el a szobában, a szobán keresztül* vagy *a ház felett*, amikor a beszélgető társaságban véletlenül mindenki éppen egyszerre hallgat el, és ezért hirtelen különös csend váltja fel az előbbi élénk társalgást” (O. Nagy Gábor: *Mi fán terem?* Budapest, 1957. 18).

Marosvásárhely közelében, a Nyárádmentén van ez a tréfásan *Murokország*-nak nevezett (a murok tudvalevőleg Erdélyben a sárgarépa) kis tájegység, ahol megesett velem – úgy huszonöt-harminc esztendővel ezelőtt – az itt elmondandó történet. Vasárnap déli órában toppantam be a rokon házba, ahol a család éppen körülülte a terített asztalt, a háziasszony a pompás illatú húslevest tálalta, az érkezőkre támadt gyors kérdezősködést hirtelen csend váltotta fel, mert a nagyleány bekapcsolva a Kossuth Rádiót így szólt: „Most Lőrincze tanár úr prédikál”.

A család a tanár úrban kedves régi ismerősét tisztelte, hiszen ő „A magyar nyelvjárások atlaszá”-nak gyűjtőmunkálatai rendjén testvérbátyám, Benkő Loránd társaságában a múlt század ötvenes éveiben többször is megfordult Erdélyben. A nyárádmenti Lukafalva kijelölt gyűjtőpontja volt az Atlasznak, a családból is kerültek ki adatszolgáltatók, tehát nem egészen véletlenül lettek falusfeleim a Magyar Rádió „Édes anyanyelvünk” adásainak rendszeres hallgatói.

A csendet parancsoló angyal megjelenését sajnos kellemetlenebb emlékem is megidézi. Évek múltán, ugyancsak vasárnap déli órában Budapesten a Kútvolgyi Kórházban a nagybeteg Lőrincze Lajos ágya mellett ültem, amikor a Hunyadi János nádorfehérvári győzelmére emlékeztető harangszó után hiába vártuk mindketten a közkedvelt nyelvművelő műsort. Előzetes bejelentés nélkül a szentgáli, jellegzetes kiejtésű szavak helyett valami egészen más, éterből érkező hangzatok borzolták meg dobhártyánkat. A hónapokkal korábban elkészített (hangszalagra rögzített) műsorra váró Lőrincze Lajos szeme könnybe lábadt. Nemcsak ő, de a váratlan fejleményre én is megnémultam. A kínos csendnek a betegszobába belépő osztályos orvos vetett véget. Magyarai létemben mélyen megsértve, szégyenkezve távoztam a Kútvolgyi Kórházból, és mivel másnap a Magyarok Világszövetségében kellett – Csoóri Sándor elnök felkérésére – előadást tartanom, elhatároztam, hogy megpróbálok valamiképpen vigaszt nyújtani beteg barátomnak. A „Világszövetség” című lap első évfolyama 4. számából idézem elhangzott előadásom bevezető mondatait: „A nemzet problematikus fogalom – hallom a rádióban, a magyar rádióban és olvasom nem egy tanulmányban. Márpedig nekem nem az. Kérdelem családom tagjait, kolozsvári szomszédaimat, barátaimat – nekik sem az. Alkalmasint

nem »problematikus« annak a nyárádmenti atyafinak sem, aki a Marosvásárhely és Szováta között közlekedő kicsi vonaton fülem hallatára megrója útitársát, mert »pungá«-nak nevezi a »zacskó«-t, s oktató szavait emigyen sommázza: »Hogy megpirongatná Lőrincze tanár úr, ha a beszédét hallaná!« – E kis jelenet felidézésével máris eljutottunk nemzeti létünk legerősebb kötőszövetéhez, anyanyelvünkhöz. Nyelvünk ugyanis két legtermészetesebb közösségi szerveződésünket, a családot és a nemzetet tartotta és tartja össze.”

Az előadás kéziratát elvittem a kórházba. Néma ölelés volt a jutalmam. De nem ez az utolsó jelenése az angyalnak.

Nemrégiben ismét megfordultam a Nyárádmentén. A rokonok többek között arról faggattak, hogy tudok-e valamit régi budapesti jóemberük családjáról: fiáról, leányáról. Hiányos információim után ismét csend támadt, a nagyanyává élemedett, egykor a rádiót bekapcsoló női hang így szólt: „Erősen hiányzik nekünk vasárnap délben Lőrincze tanár úr prédikációja.”

A testté lett Ige prédikátoraként él a végeken is a nagy nyelvművelő emlékezete.

Benkő Samu